

Hvis partierne ikke længere er i stand til at varetage tovejskommunikationen mellem vælgere og de valgte, hvem skal så løse denne opgave? Partierne i deres egenskab af deltage-re i de politiske valg (hvad der vil være vanske-ligt), opinionsforskningsinstitutterne eller nog-le helt tredje? Hvis det ikke skal (eller kan) væ-re partierne, hvorledes sikrer man sig så en form for demokratisk kontrol?

Det er – alt i alt – ikke vores opfattelse, at partierne er »i krise«. Medlemstallene er min-dre end tidligere, og de bliver sikkert aldrig så høje igen, som de har været – men hvad så? Derimod er det traditionelle masseparti reelt afgået ved døden, og de nuværende partier ud-viser en fascinerende blanding af træk fra såvel det hensygnende masseparti som catch-all-partiet og kartelpartiet. Blandingsforholdet er naturligvis forskelligt fra parti til parti.

Ligesom partierne ikke er i krise, er »demo-kratiet« det heller ikke. En demokratisk styre-form kan sagtens eksistere uden massepartier, som vi har kendt dem tidligere – og også uden partier, som vi kender dem nu i deres forskelli-ge hybride former. Det bliver bare en anden type demokrati, hvor den helt afgørende kom-

munikation mellem vælgere og valgte så må finde andre kanaler end de hidtil kendte.

Det bliver spændende at se, hvorledes den glidende overgang fra en situation, hvor parti-ernes folketingsgrupper repræsenterede – og så sig selv som repræsenterende – bestemte klasseinteresser og bestemte ideologier, til den nuværende situation, hvor de i højere grad må forstås som gennemprofessionelle *teams*, der bedre og mere effektivt end deres konkurrenter forsøger at styre den stat, som de selv i stigen-de grad er blevet en del af, kommer til at fort-sætte i de kommende år. Det er i den sammen-hæng vigtigt, at partierne selv i ganske betyde-ligt omfang kan bestemme deres egne vilkår, for eksempel i form af omfanget af den offent-lige finansiering, medieanvendelsen, adgangsv-vejene til at deltage i valg (dvs. opstillingsreg-ler) og andre aktørers formaliserede deltagelse i konkrete beslutningsprocesser. Det øger også partiernes ansvar for at tackle situationen, så den ikke kommer ud af kontrol.

Demokratiet kan antage mange former. Den folkelige deltagelse kan antage mange former. Partierne kan antage mange former. Vi har givetvis ikke set dem alle endnu!